

ALŽBĚTA RUBEŠOVÁ: STEVEN KLEIN

Slezská Univerzita
Filozoficko-Přírodovědecká Fakulta
Institut tvůrčí fotografie

Opava, 2008

ALŽBĚTA RUBEŠOVÁ: STEVEN KLEIN

Bakalářská Diplomová Práce

Obor: Tvůrčí fotografie

Vedoucí práce: Prof. PhDr. Vladimír Birgus

Oponent: Odb. as. MgA. Pavel Mára

Slezská Univerzita
Filozoficko-Přírodovědecká Fakulta
Institut tvůrčí fotografie

Opava, 2008

Děkuji za odborné vedení práce Prof. PhDr. Vladimíru Birgusovi za čas a trpělivost, jež mi věnoval. Děkuji celému týmu Steven Klein Studia, za to, že jsem měla možnost s ním pracovat, a tak vznikla také inspirace pro tuto bakalářskou diplomovou práci. Děkuji Aleně Ortenové, bez níž by tato práce nevznikla, a všem dalším, kteří se jakýmkoli způsobem podíleli na přípravě mé práce.

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně, za použití zdrojů uvedených v seznamu literatury.

Souhlasím, aby tato práce byla zveřejněna formou zařazení do knihovny FPF SU v Opavě, Umělecko průmyslového muzea v Praze a na internetové stránky ITF a tím zpřístupněna pro badatelské účely.

Alžběta Rubešová
V Opavě, dne 26. května 2008

© 2008 Alžběta Rubešová, Institut tvůrčí fotografie FPF Slezské univerzity v Opavě

OBSAH

Úvod	5
Kdo je Steven Klein.....	7
Steven Klein v kontextu módní fotografie přelomu století	10
Práce a proces	14
Steven Klein Studio	19
Osobnosti inspirace.....	21
Rozbor díla	34
Závěr	39
Výstavní a publikační činnost Stevena Kleina.....	40
Obrazová příloha	41
Použitá literatura.....	63
Rejstřík názvů a jmen	64

ÚVOD

Téma, jež jsem si zvolila pro svou bakalářskou diplomovou práci, není náhodné či naopak jakkoliv zjištěné, ačkoliv souhra okolností, jež mne k fotografovi Stevenu Kleinovi dovedly, by se dala nazvat náhodou. Do této doby pro mne byla tvorba této „hvězdy“ současné světové módní fotografie zahalena v jakémsi nejasném oparu, který se postupem času začal jasněji rozkrývat. Čím více jsem začala pronikat do tvorby Stevena Kleina, tím více jsem byla fascinována. Fascinována tím, že mi po dlouhou dobu, co se sama o módní fotografii zajímám, toto dílo unikalo a ještě více fascinována, jak málo je osobnost tohoto fotografa známá českému publiku. I tento fakt mne pak vedl k rozhodnutí věnovat tomuto tématu celou svou bakalářskou práci. Nebylo to však jen ono rozčarování, že v Čechách skutečně zná tohoto amerického fotografa jen hrstka „zasvěcených“, nýbrž i vlastní touha zprostředkovat více z toho, co jsem sama měla možnost vidět a zažít. Díky již zmíněné „náhodě“ jsem měla možnost pracovat pro Stevena Kleina dva měsíce ve Spojených státech, konkrétně v New Yorku, kde fotograf žije, a měla jsem možnost nahlédnout zblízka do zákulisí této „malé“ továrny, kde se vytváří současné světové módní trendy, a kde bylo definováno to, co v současné době můžeme již směle nazývat pojmem. Může to znít nadneseně, a možná z určitého pohledu budu až glorifikovat dílo tohoto fotografa, ale právě onen úhel pohledu je u Kleinových fotografií stěžejním.

Autoportrét, datum neuvedeno

Fotografie Stevena Kleina nejsou „na první pohled“, často nacházíme ono sdělení až v druhém plánu obrazu. Je nutné do jeho díla proniknout a znát souvislosti. Postupně se ona mozaika začne skládat a obraz, jenž byl před tím „zahalen v oparu“, je náhle až krystalicky jasný a čistý. I proto jsem zvolila toto téma. Jako by mne pudila jakási lítost nad faktem, že je českému publiku práce tohoto fotografa cizí, až neznámá. Často jsem se setkala se zaměňováním jeho fotografií s jinými současnými módními fotografy, či s názory, že je nesnadné rozpoznat Kleinův rukopis. To vše byly mé hnací motory k prozkoumání Kleinovy tvorby a celoživotního díla a následným zprostředkováním touto formou. Je v mém zájmu ukázat obraz jeho tvorby nejen z mého vlastního pohledu, který, příznávám, může být zkreslen okolnostmi, v nichž jsem byla s tímto fotografem konfrontována, ale i z pohledu vnějších souvislostí. Sama se zabývám módní fotografií. Nevnímám ji však pouze jako nástroj velkých módních značek a továren. Módu jako takovou vnímám jako samostatný umělecký subjekt. Pro mne, jakožto pro módní fotografku, je móda inspirací. Módní návrháři jsou mými múzami. A nejen oni. Lidé, jež onu módu nosí, jsou tou největší inspirací. A v tomto směru se mi jeví tvorba Stevena Kleina jako signifikantní. Klein pracuje s magickými bytostmi z jiných světů, jež obléká do nadpřirozených látek a staví je do cizích prostorů. Je fascinován osobnostmi současné hudební scény, herci, módními návrháři, stejně jako například zvířaty nebo renesančními obrazy. Inspiraci nalézá všude a transformuje ji do svých temných vizí. Nepřestává přitom však být módním fotografem. Dokonale snoubí vlastní vizi a tvorbu s módní, a vlastně tím i komerční fotografií. O tom by se mnohým v dnes již tak přejezeném světě všim, co chce být jiné, mohlo jen zdát. Stevenu Kleinovi se toto podařilo.

KDO JE STEVEN KLEIN

Je až zarážející jak málo bylo o osobě fotografa Stevena Kleina napsáno. Ani v Newyorské veřejné knihovně jsem nenalezla jedinou knihu, jež by se zmiňovala o životě tohoto umělce. Rozhovory poskytuje minimálně. Jakoby si téměř úzkostlivě střežil své soukromí. Jako by chtěl být zahalen v hávu neuchopitelnosti.

Dle dostupných informací se Steven Klein narodil v malém městě nedaleko Bostonu. Už však rok jeho narození vyvolává spekulace. Uvádí se rok 1961, jinde však nalezneme 1962. Jeho blízký asistent Sharif Hamza, když jsem mu položila otázku týkající se Stevenova věku, odpověděl, že Steven od určité doby uvádí jiné datum narození, aby se tak učinil mladším. Na závěr dodal: „Lže, stejně jako Madonna, je mu už přes padesát“¹.

Ale začněme u Kleinova raného mládí. Škola ho prý nikdy moc nebavila. Údajně ji až nenáviděl. Jak říká sám v krátkém telefonickém rozhovoru s Timem Teemanem na serveru www.timesonline.co.uk „Nedělo se tam nic, co by souviselo s uměním“. Sám dál dodává: „Byl jsem tak trochu ztracená existence, špatný děčko, co nemělo moc co na práci a vlastně mě nic moc nebavilo. Jednoho dne mi dal někdo do ruky foťák a já pochopil, že to je ta věc, co chci dělat. Otevřelo mi to oči.“ Bylo mu tehdy třináct. Jednou z prvních inspirací mu pak byly snímky Diane Arbus². Byl fascinován jejími černobílými portréty lidí na okraji společnosti. Sám k tomu dodává: „Zbožňoval jsem její jednoduchost, schopnost vcítit se do portrétovaných. Dala jim důstojnost a fotografovala je v jejich přirozeném prostředí, přičemž byla schopna je jakoby z onoho prostředí vyčlenit, pozdvihnout.“ V jiném rozhovoru, na serveru www.nymag.com naopak Klein popisuje, jak se poprvé seznámil s módní fotografií: „Když jsem byl v páté třídě, zamiloval jsem se do dívky, co chodila do vyššího ročníku. Chvilí jsme spolu chodili. Stal jsem se jí posedlý a fotografoval jsem ji několik let. Byla takový ten indiánský typ. Měla dlouhé černé vlasy, které nosila svázané v copu, snědou kůži a temné oči jako škorpión. Měla velmi specifický smysl pro módu. Byla první, kdo mi ukázal francouzský VOGUE³.“

¹ Všechny překlady z angličtiny – autorka práce

² Diane Arbus (1923 - 1971) americká fotografka, známá svými portréty lidí na pokraji společnosti, jako jsou transvestité, trpaslíci, giganti, prostitutky apod.

³ Módní časopis Vogue byl založen Arthurem Baldwinem Turnurem v roce 1892.

V období dospívání začal Klein navštěvovat kurzy kreslení. „Nevěděl jsem toho však moc o ostatních umělcích. Nebyl jsem ovlivněn tím, že bych toho viděl příliš mnoho. Ve své současné tvorbě přijímám fakt, že mé fotografie vypadají jako obrazy, ale neodkazují se, nebo nekopírují žádné konkrétní, při jejich vytváření. Ten obraz je ve mně“, dodává autor. Později Klein studoval malbu na Rhode Island School of Design a stal se malířem. Jako by mu však tvorba pouze s plátnem a štětcem v ruce přišla příliš samotářská, když dodává: „Nechtěl jsem být sám, a tak jsem byl „donucen“ stát se fotografem“, říká.

Později se tedy Klein přesouvá na pole fotografie. Tráví krátký čas v Paříži, avšak svůj domov i inspiraci nachází v městě měst, v New Yorku. Jeho fotografická kariéra tedy začíná někdy na počátku 90. let. Odstartuje ji zakázka pro módního giganta Dior⁴, a později známá kampaň na spodní prádlo značky Calvin Klein⁵. Další na sebe nenechají dlouho čekat. Stěžejním momentem v Kleinově kariéře je pak jeho portrétní tvorba a spolupráce s ikonami současného filmového, hudebního, či módního světa. Série fotografií z roku 1999, kdy Klein portrétuje Brad Pitta jako „člena Klubu rváčů“, pak již jasně signalizuje, jak je Kleinovo pojetí portrétu nastaveno. Opovrhne klasickými pravidly o portrétování celebrit. Portrétovaní jsou zcela v jeho režii a jakoby v jeho „službách“. Nejde o jejich krásné tváře. Klein se neveze na jejich slávě. Sám se stává hvězdou a hollywoodské celebrity jsou šťastné, vybere-li si je právě Steven Klein ke spolupráci. Stejně tak módní svět, který neustále prahne po něčem novém, jiném, neokoukaném, kontroverzním a šokujícím. Sám Klein však říká: „Na módě je frustrující to, že jakožto fotograf vždy chcete reflektovat něco z dění kolem sebe, to, co se děje ve světě. Nechcete jen vyrábět sny o panenkách Barbie, které už vlastně ani neexistují“. A to se Kleinovi bez pochyby daří. Nedělá kompromisy, ale zároveň je schopen, s lehkostí jemu vlastní, bilancovat na hranici komerční fotografie a svých volných vizí. Spolupracuje s největšími módními magazíny světa, jako například s americkou a francouzskou VOGUE, Numéro, i-D, W a mnoha dalšími. V módním světě obávaná šéfredaktorka americké VOGUE, Anna Wintour, o Kleinově tvorbě směle říká: „Dokonalá módní fotografie, nejen, že musí rozumět oděvu a učinit jej krásným, ale musí také zaujmout naše oko, zachytit určitou představitost. V případě Stevena Kleina, je to tak, vy mu dáte šaty a on vám dá dívku v šatech s robotem na zahradě. Je to chytré, konceptuální a v neposlední řadě i svým způsobem poetické.“ A zatím co je Klein schopen činit oděvy krásnými pro Annu Wintour a další módní editory, jeho práce je nejvíce provokativní, fotí-li muže. „Kleinova vyhraněnost je ve svém obsahu často velmi sexuální, eroticky homosexuální, až sadomasochistická“, tvrdí Susan Kismaric, kurátorka MOMA (Museum of Modern Art) v New Yorku.

Kleinova tvorba jako by přitom byla nesrovnatelná. Jestliže usměvaví a nablýskaní Abercrombie kluci a holky Bruce Webera udávali tón sexuálního náboje v módní fotografii devadesátých let, a lascivně levná, bisexuální pořouchlost Terryho Richardsons pomohla udat trend počátku nového milénia, pak Kleinova sexuálně nejednoznačná, quasi-komerční hříšnost jako by byla tím, z čeho mrazí v zádech v módní fotografii dneška.

⁴ Christian Dior (1905 to 1957), nejvlivnější francouzský módní návrhář 40. a 50. let, jehož tvorba dominovala po 2. sv. válce

Přesto je někdy náročné, i pro fotografa formátu Stevena Kleina, udržet si toto výsostné postavení a obhájit si je. Například kampaň pro značku Dsquared2, kde Klein ztvárnil svou vizi „mocných“ žen, jež přivazují muže v lesích ke stromům, svlékají je a znásilňují, se setkala s kritikou, a to především ve Spojených státech. Na stránkách www.nymag.com v rozhovoru Simona Dumenca s fotografem popisuje Klein takovou situaci takto: „Dostal jsem telefonát od svého agenta, jenž mi říká: ‚mluvil jsem s některými editory a i další lidé si myslí, že je to příliš vulgární a mnoho lidí by se teď mohlo začít bát s tebou pracovat, jako lidi z módního byznysu;“ cituje Klein rozhovor a dodává: „Vtipné na tom je, že tyto snímky jsem pustil ven jen s dobrými úmysly, přirozeně. Ale zjistil jsem, že lidé reagují na základě svých strachů a chťičů. Často se mi u velmi silných snímků stává, že lidi z módního byznysu řeknou, že je to příliš homosexuální a erotické, nebo co. Ale pak to ukážete nějakému normálnímu týpkovi na ulici, a ten řekne, wow, fakt hustý, kámo!“ Sám Klein však svou tvorbu za umění nepovažuje. Když Madonna s oblibou nazývá Kleina umělcem, on kontruje slovy: „Nikdy jsem neshledával to, co dělám, uměním. Nikdy nebudu.“

Kampaň pro značku Dsquared2, jaro 2004

STEVEN KLEIN V KONTEXTU MÓDNÍ FOTOGRAFIE PŘELOMU STOLETÍ

Jak již bylo řečeno, Klein přichází na scénu pole módní fotografie na začátku 90. let ve Spojených státech amerických. Navazuje na tradici této disciplíny a po vzoru svých předchůdců začíná fotografovat pro časopisy s již letitou tradicí. Například časopis VOGUE, jenž vzniká už na konci devatenáctého století, přesněji roku 1892, definuje od této doby pojem slova „módní“. Tudíž i fotografové, kteří s tímto magazínem spolupracují, musejí být v danou chvíli nejvyhledávanějšími módními fotografy. Od roku 1966 fotografuje pro magazín VOGUE dnes již nezapomenutelná osobnost módní fotografie dvacátého století **Richard Avedon** (1923-2004). Svým osobitým stylem a novým pojetím otevírá brány novým pohledům na fotografování módy.

Stejně jako další americký fotograf **William Klein** (nar. 1928), jenž navazuje svým pojetím módní fotografie na meziválečnou tvorbu maďarského fotografa **Martina Munkácsiho** (1896-1963). Své modelky vyvedl ven do ulic a jeho snímky mají charakter spíše dokumentární. Experimentoval s různými technikami, jako doubleskávání do dlouhých časů, či pro módu netypické použití širokého objektivu. Fotografoval také pro magazín VOGUE, ovšem po vydání knihy „New York“, kterou publikum vnímalo jako příliš kontroverzní, šokující a především ukazující město v nepříliš lichotivém světle, s ním někteří vydavatelé omezují spolupráci. Fotograf však úspěšně publikuje i nadále a vydává řadu dalších knih.

V té době v Evropě, také pod křídlem magazínu VOGUE, tentokrát francouzské, stoupá na výsluní budoucí hvězda módní a erotické fotografie **Helmut Newton** (nar. 1920 v Berlíně, zemřel v r. 2004 v USA). Pro francouzský VOGUE začíná pracovat v roce 1961 a jeho snímky získávají svou popularitu především díky již zmíněnému erotickému a sexuálnímu náboji a až sadomasochistickým a fetišistickým výjevům. Newtonovy aristokraticky vyhlížející ženy se tedy objevují nejen na stránkách francouzské, ale také italské verze VOGUE, v Elle či Marie Claire, a později především v německém magazínu Stern. Dodnes z díla tohoto velíkána vychází mnoho současných módních fotografů. I u Stevena Kleina si lze povšimnout, že jej tvorba Helmuta Newtona ovlivnila a nechal se jí inspirovat. Kleinovy snímky mohou připomínat Newtona svou syrovostí a přitom dokonalou elegancí. V Newtonových fotografiích jsem však vždy spatřovala určitý humor, který v Kleinových snímcích jen těžko nalezneme.

V osmdesátých a devadesátých letech pak může svět opět obdivovat obnažená těla a krásné ženy i muže, tentokrát v poněkud méně syrovějším, „američtější“ podání **Herba Rittse** (1952-2002). Fotograf navíc díky své homosexuální orientaci boří tabu o mužské nahotě a erotičnu, což můžeme dnes také považovat za velmi významný pro dobu osmdesátých a devadesátých let. Ritts publikuje své umělecké, převážně černobílé snímky v časopisech jako Vanity Fair, Harper's Bazaar, Rolling Stone a VOGUE. Dnes lze již Rittsovy snímky vnímat jako dokonalý odraz této doby. Herb Ritts není ani tak módním fotografem, jako spíše portrétistou a uměleckým fotografem aktů. Fotí hvězdy tehdejší doby jako Cindy Crawford, Richarda Gere, či Madonnu. Je autorem mnoha ikonických fotografií, jež obletěly svět, a nejedna malá holčička má dodnes doma v pokojíčku na stěně svalnatého automechanika. Rittsovo pojetí erotična je narozdíl od Newtona i Kleina velmi idylické až kýčovitě. Na počátku 21. století se stal úspěšným režisérem hudebních videoklipů a od fotografie částečně upustil.

Další hvězdou módní fotografie let osmdesátých a devadesátých je bezpochyby fotograf **Bruce Weber** (nar. 1946). Proslavily ho především světově známé kampaně na spodní prádlo značky Calvin Klein. Nezapomenutelné zůstaly také kampaně s dokonale vyhlížejícími mladými muži pro značku Abercrombie & Fitch nebo Ralph Lauren. Weberova práce se pak objevuje například v magazínech jako GQ, Rolling Stone nebo Interview.

Zástupce evropské módní fotografie, Němec **Peter Lindbergh** (nar. 1944), je především znám díky svým černobílým portrétům nejkrásnějších modelek této planety. Fotografoval modelky jako Christy Turlington, Naomi Campbell, Lindu Evangelistu a další. Je tedy právem nazýván tvůrcem fenoménu supermodelek devadesátých let. Jeho práce můžeme hledat například v časopise VOGUE nebo německém Sternu. Velmi slavnými se staly také kalendáře pro italskou firmu Pirelli, které Lindbergh vytvořil v roce 1996. Jednalo o historicky první kalendář, který byl vytvořený výhradně z černobílých snímků. V roce 2004 fotografoval Lindbergh mladé hollywoodské herečky této doby.

Francouz **Patric Demarchelier** (nar. v r. 1944 v Le Havre), žijící od roku 1975 v New Yorku, se dodnes drží na špičce nejvyhledávanějších módních fotografů. Od konce sedmdesátých let tvořily jeho fotografie titulní strany snad každého významného módního časopisu. Fotografoval kampaně například pro značky Ralph Lauren či Calvin Klein. Od roku 1992 je výhradním fotografem časopisu Harper's Bazaar. Demarchelierovy krásy jsou plné života a zdraví. Jeho pojetí módy se mi jeví jako poněkud konzervativní. Ženy i oděvy vypadají na jeho snímcích dokonale a krásně, avšak chybí zde jakási nadstavba, či příběh.

Kleinův vrstevník a jmenovec **Steven Meisel** se pohybuje v módním světě taktéž již téměř dvacet let. Obálky americké a italské verze VOGUE fotí až na pár výjimek výhradně on již dlouhých patnáct let. Proslavil se kampaněmi pro značky Versace, Valentino, Dolce & Gabbana či Calvin Klein. Je také znám objevováním nových tváří ve světě modelek, jež se díky němu později prosadí. Často využívá svého postavení v italské verzi VOGUE k prosazení kontroverznějších, politických či společenských témat pro módní editorié. Dal by se považovat za Kleinova hlavního konkurenta na poli současného módního trhu. Oba však již zaujali bezpečná místa, zdánlivě neotřesitelná. Přesto však jako, by jim částečný strach nedal odpočinout, oba fotografové jsou téměř denně vytíženi. Stejně jako Klein je i Meisel autorem mnoha kampaní pro značku Dolce & Gabbana. Laickému oku by tak mohla práce těchto dvou fotografů připadat zaměnitelná. Z mého pohledu je však Meisel veselejší, energičtější, barevnější ve smyslu „pozitivních“ barev. Klein naopak předvádí ženu jako mimozemskou bytost v odlidštěných prostorech. Jeho barvy jsou studenější a celkový dojem jako by byl „vážnější“. Meisela a Kleina také pojí oběmi zbožňovaná žena, zpěvačka Madonna. Meiselova spolupráce s Madonnou začíná však poněkud dříve, a to v roce 1992, kdy vychází kontroverzní kniha s názvem Sex. Poslední společný počín Meisela se zpěvačkou je načasovaný k vydání nového alba, k němuž však vytvořil fotografie Klein. Meisel nafotil zpěvačku pro časopis Vanity Fair, a to ve stylu fotografií Františka Drtíkova z 20. let 20. století.

Kariéra dalšího z Kleinových současníků, **Davida LaChapella**, začala nabídkou od samotného Andyho Warhola. LaChapelle tehdy začal fotit pro časopis Interview. Později se stává vyhledávaným fotografem jak v módní tak reklamní fotografii. Jeho styl je velmi specifický. Přináší nový svěží vzduch do všech oblastí fotografie. Jeho snímky jsou velmi veselé, plné křiklavých barev a kyprých křivek blondatých dam. Často působí až surreálně a groteskně. Portrétuje také desítky a desítky současných celebrit, čímž se také převážně proslavil. Je autorem mnoha videoklipů známých zpěváků a zpěvaček. Stejně jako Klein staví pro své záběry složité dekorace a jeho tým čítá desítky lidí. S Kleinem je však dle mého názoru nesrovnatelný především kvůli jeho všudypřítomné nadsázce a grotesknosti. LaChapelle byl vždy přijímán s nadšením především díky humornosti svých snímků. Jeho fantazie jako by neměla meze. U některých pozdějších videoklipů však jako by sám autor ztratil poněkud přehled o tom, co je stále humor a co už velmi okázalý kýč.

V módní fotografii stejně jako v jakémkoliv jiném uměleckém směru je často nový trend reakcí na předchozí styl, tendenci, dobu či módu. Jestliže funkcionalismus byl ve dvacátých letech reakcí na „předekorované“ secesní ornamenty konce 19. století, pak by se dalo směle říci, že v novém miléniu jsou fotografové jako **Terry Richardson, Jurgen Teller** nebo **Wolfgang Tillmans** čitelnou odpovědí napomádaným usměvavým svalnatcům a dokonalým kráskám z devadesátých let. Tito fotografové zcela boří jakákoliv pravidla, jež mohla doposud pomyslně platit při tvorbě módních snímků. Používají nové techniky syrového svícení přímým bleskem a erotično v jejich snímcích je často až vulgární. Ale světe div se, módní časopisy šílí, perou se o kontroverznější módní editoriál a nový trend je tak na světě.

Současná módní fotografie si nicméně nadále hýčká své hvězdy, a módní vydavatelství jako by se předháněla, které z nich zaplatí největší z nich. Konkurence je pochopitelně obrovská, a tak nikdo neusíná na vavřínech. Módní svět má rád své osvědčené koně, ale přesto jako by zároveň dychtil stále po něčem novém a nevídaném.

PRÁCE A PROCES

Za dílem každého autora jsou většinou skryty hodiny a hodiny práce, vymyšlení témat a nápadů. Nejinak je tomu u Stevena Kleina. Ovšem v jeho případě se nejedná o něco zanedbatelného. Proto jsem se rozhodla zaměřit na práci a proces tvorby Kleinových snímků v celé jedné kapitole.

Každý autor má jiný přístup ke své práci. Také možnosti se liší. Steven Klein má přístup velmi specifický a možnosti téměř neomezené. Proto se myslím dají jeho snímky z určitého pohledu nazývat až dokonalými. Nad tím, co je dokonalost, zde polemizovat nechci, nicméně v případě Kleina, který pracuje jen s profesionály ze všech možných oborů a sám patří mezi pět nejlepších současných módních fotografů světa, je myslím směle možné nazývat jeho práci dokonalou. Měla jsem možnost být součástí Kleinova týmu po dva měsíce, a tudíž bych ráda zprostředkovala to, co jsem měla možnost vidět a naučit se.

Každému focení předchází důkladná příprava. Klein má k dispozici velký tým lidí, bez nichž by snímky nevznikly. Ovšem každý z nich je nahraditelný. Nikoliv však on sám. Referencemi jsou ve většině případů Kleinovy vlastní snímky z předchozích, i starších focení. Ať už se jedná o referenci pro svícení záběrů, kompozici, prostředí, výraz modelky, či modela, nebo prostě jen o atmosféru, již by měl daný snímek zprostředkovat. Nápad a motiv také vychází z týmové práce. Záleží pak hodně na typu zakázky. Jde-li o komerční zakázku, jsou layouty⁵ předem přesně dané a nic se neoponechává náhodě. Velký vliv má v tomto případě kreativní agentura, jež zakázku zpracovává a posléze i zadává Kleinovi. Zadává mu ji však i proto, že jeho práci zná a důvěřuje mu. Nechává mu proto volnou ruku, neboť právě jeho specifický styl, je to, oč jim jde.

Pokusím se přiblížit proces Kleinovy práce na dvou různých typech focení, přičemž obě se dají považovat za „zakázky“. První, focení jarní kolekce Dolce & Gabbana⁶ pro rok 2008. Zde je vše předem naplánováno. Důkladný casting modelek, na němž se podílí jak Klein, tak kreativní týmy, tak samotný Dolce s Gabbanou. Vybírají tři dívky, jež budou na jaře 2008 s největší pravděpodobností jedněmi z nejlépe placených modelek světa. Layouty visí připnuté připínáčky na kartónové desce vedle režisérských židliček, na něž

⁵ Layout – rozvržení, nákres

⁶ Módní návrháři Domenico Dolce (*1958 na Sicílii) a Stefano Gabbana (*1962 v Miláně), partneři v životě i v práci, spojili svá jména jako Dolce&Gabbana v r. 1985

později usedne Klein spolu s těmi nejdůležitějšími. Ne však první den z pěti, na něž je focení naplánováno. První den je nástup brzy ráno a tento den je dnem „přesvědčovacím“. Ateliér, vytvořený na míru nejlepšími architekty, má připomínat malířské studio třeba kdesi v Paříži. Stojí jako gigantická kulisa uprostřed ještě gigantičtějšího studia někde na úrovni Patnácté ulice v New Yorku. Pier 59, tak se nazývají největší a fotografy nejvyhledávanější studiové prostory v New Yorku. V den, kdy se dva ateliéry spojí dohromady, aby mohly na několik dní hostit Kleinův tým, v okolních ateliérech tvoří třeba Annie Leibovitz, Steven Meisel, nebo Mario Testino. Ateliéry jsou luxusně vybavené, a když vám náhodou něco schází, studia disponují vlastním skladem se vším, co je k práci potřeba. Nikoliv však technikou. Ta se půjčuje zvlášť a veze se do ateliéru separátně. Den předsvěcování bývá klidnější, ale neméně důležitý. Dle referencí se rozestaví světla, aby se dosáhlo požadovaného výsledku. Na place je celý den k dispozici tzv. stand-in, model, či modelka, jehož práce je nehybně stát a být k dispozici při zkouškách světla. S tímto stand-inem se pak nafotí několik zkušebních snímků. To celé má v režii Stevenův první asistent, jenž je později v módních editorialech uváděn jako „director of photography“. Klein většinou v den předsvěcování dorazí v odpoledních hodinách, aby shlédl první náhledy, jež do té doby phototeam vytvořil. Čekají na něj již připravené, vytištěné s variantami svícení. Nikdy se však nespokojí s předloženými snímky. Zhodnotí dobře odvedenou práci, ale nespokojí se s málem. Chce vyzkoušet víc. Chce mít na výběr, aby si tak mohl být jist, že výsledek bude tím nejlepším možným dosaženým výsledkem. A tak se tento den, často až do pozdních večerních hodin, ještě několikrát změní celé rozestavení světél, aby se pak vrátilo k první variantě a Klein byt tak spokojen. V samotný den focení je pak již vše nachystané a do nejmenších detailů připravené, aby až modelky vystoupí v luxusních šatech na prkna kulis malířského ateliéru zacákaného barvami, nic nebránilo průběhu práce. Není čas čekat na pomalé asistenty, nebo se znepokojovat nefunkčností jakéhokoliv článku týmu. Klein pracuje jen s profesionály a nejdokonalejší technikou. Proto, když se pak studiem rozezní první tóny taneční hudby, kterou Klein používá k navození atmosféry, jako by vše zapadlo v dokonalý celek. Zástupkyně Domenica Dolceho a Stefana Gabbany vyslaná z Itálie sedí na jedné z režiséřských židliček a přihlíží průběhu focení. První asistent obsluhuje fotoaparát a Klein hledí na monitor, kde se mu zobrazují exponované snímky. V ruce drží dálkovou spoušť na kožené šňůrce, diriguje modelky, a když je se záběrem spokojen vykřikne: „Krása, krása!“ V krátké pauze na oběd se pak již výsledné snímky z poloviny dne zasílají ke schválení do Itálie. Jsou schváleny, a tak se pokračuje dál. Modelky mají přesně naučené pózy a Klein je jen občas poopraví. Užívá svých vyzkoušených „triků“, kdy dívky například simulují chůzi, aby byl ve výsledku na snímku zachycen tento pohyb, jenž zobrazuje postavu ve zvláštní dynamice. Dívky vypadají dokonale, téměř jako bytosti z jiné planety, což je pro Kleinovy snímky tak typické. Zachovává také svou typicky „studenu“ atmosféru. Při focení je kreativní, avšak svým způsobem omezován různými faktory. Dokonalé pojetí a zaznamenání šatů a materiálů je na prvním místě. Snímky musí působit luxusně a chtivě. Na konci týdne (fotila se dámská i pánská jarní kolekce) jsou všichni spokojeni, poplácávají se po zádech a při prohlížení snímků na monitoru vykřikují opět: „Krása, krása!“

Kampaň pro značku Dolce&Gabbana, Jaro 2008

S přípravou a precizností práce tomu není jinak i u zakázky pro americký časopis DETAILS, jež se fotila v Praze, v Barrandovských ateliérech. Avšak ve srovnání s gigantickou kampaní pro D&G je možné zaznamenat rozdíly v Kleinově přístupu k práci i okolí. Postupem se neliší. Stejně jako u každého jiného focení je jeden celý den věnován svícení a zkoušce „kostýmů“. Fotí se herec Brad Pitt, a proto je opět k dispozici v den předsvěcování podobně vyhlížející model, s nímž se vytvoří polaroidy, později prezentované Kleinovi. V případě této „zakázky“ volí Klein, na rozdíl od kampaně pro D&G, použití fotografického materiálu. Je tomu tak u většiny prací, jež si jakoby více „považuje“, na kterých mu více záleží. V případě této, pak používá konkrétně střední a velký formát. V den focení, kdy pak přichází na scénu sám herec, musí být opět vše dokonale připravené. S Kleinem se přátelsky zdraví, není to první „projekt“, na němž spolu pracují. I proto Pitt zcela věří Kleinovým záměrům a oddává se mu s důvěrou i nasazením. Rytmus focení je rychlý a dynamický. Kulisy, jež byly v ateliéru předem postavené a jednotlivě přesně nasvícené, náhle jakoby postrádají svůj původní význam. Pod taktovkou Kleina se záhy celý prostor mění k jeho službám. Kulisa, která měla být před tím dominantním prvkem pro jeden ze záběrů, je náhle jen chytrým detailem v pozadí kompozice. A tu si Klein všimne ochozů pro

osvětlovače u stropu studia. Ihned, inspirován tímto novým, možným úhlem pohledu, se ptá, zda je možné z tohoto místa fotit. A už diriguje Pitta z několikametrové výšky. Je uvolněný, avšak zapálený do procesu. Naopak phototeam působí nervózněji, neboť se nachází v neznámém prostředí. Klein je naopak tímto fascinován. V sedmnáctistránkovém editoriału jsou tak nakonec použity například snímky ze starých barrandovských záchodků, kde Pitt, jakoby omylem, pózuje jen ve svém civilním oblečení. Klein je večer při svém odchodu do hotelu spokojen a dokonce i vtipkuje. A phototeam si otevírá plzeňské pivo při několikaminutové expozici na plátno v prostoru.

Odchodem z ateliéru na hotelový pokoj však práce ani zdaleka nekončí. Dokonalá postprodukce je polovinou úspěchu většiny fotografů. Nejinak je tomu v případě Stevena Kleina. Jedním ze zásadních momentů je pak editace snímků, kterou si autor přísně hlídá. Pochopitelně v daném magazínu má hlavní slovo editor, avšak Klein sám by nikdy „nevypustil“ do světa snímky, s nimiž by nebyl stoprocentně spokojen. Puntičkářsky hlídá také barevnost a dokonalou retuš. Vždyť i to je jeho rukopisem.

Z módního editoriału pro časopis DETAILS, 2007

Fotí-li na fotografický materiál, pak si například nechává z filmů vždy odstříhnout první políčko k náhledu pro přesné vyvolání a teplotu vývojky. Polaroidů spotřebuje desítky a desítky, ovšem fotí-li se na velkoformátové polaroidy, je pak každý tento polaroid originálem, který se skenuje a musí se po focení důkladně archivovat.

Retušování je poslední fází, jíž fotografie projde. Kleinův první asistent, fotí-li se digitálně, dělá již základní retuše v průběhu focení. Někdy je nutné doplnit přímo logo značky, či vyzkoušet jak bude daný snímek vypadat na titulní straně magazínu i s typografií. Finální retuše a barevné korektury však provádí studio BOX sídlící v New Yorku.

Práce a proces tvorby Kleinových snímků je jedinečný, stejně jako jeho fotografie. Údajně také používá jedno z nejkomplicovanějších svícení na světě. Dokonale sešraný tým, preciznost a ustavičná práce. To vše jsou aspekty, jež ho odlišují od jeho konkurence a činí jeho práci posledních několik let, co se pohybuje na poli fotografie, výjimečnou a odlišnou.

Z módního editoriálu pro časopis DETAILS, 2007

STEVEN KLEIN STUDIO

Jak bylo již mnohokrát zmíněno v předchozích kapitolách, není to pouze sám Klein, kdo stojí za vznikem jeho snímků. Fotograf se obklopuje profesionály ze všech možných oborů, kteří mu k dokonalému výsledku dopomáhají. Celá tato malá „továrna na sny“ se nazývá STEVEN KLEIN STUDIO. Místo, kde Klein vytváří své nápady a vize, se nachází na strategické poloze v dolní části Manhattanu. V dříve nepříliš lukrativní čtvrti s názvem Meetpacking District je stále cítit maso z bývalých masen. Avšak dnes si život v této čtvrti může dovolit jen málokdo. Klein si zde však svůj ateliér pronajímá již více jak patnáct let. Žlutý cihlový jednopatrový dům na rohu Greenwich Street má stále kouzlo starého New Yorku. V prvním patře je malá recepce studia. Klein zde má svůj archiv, kancelář pro své pracovníky a ateliér ne příliš velkých rozměrů s denním světlem. V malé, avšak vysoké místnosti je pak uložena veškerá jeho vlastní technika. Všechny věci zde mají svůj dokonalý řád. Od uskladnění filmů, přes fotoaparáty, až po Kleinovy oblíbené používané barevné filtry. Jsou to důležité elementy precizní práce a dokonalých výsledků. O všechny tyto věci se stará takzvaný phototeam. První asistent, Sharif Hamza, je nejdůležitějším článkem týmu. Stará se o chod celého ateliéru, je zodpovědný, disciplinovaný a i přes svůj mladý věk má respekt všech. U každého focení je pak také druhý asistent, specialista na osvětlení, digitální technika a minimálně dva internisti. Při náročnosti práce pod Kleinovou taktovkou však není divu, že se tým relativně často „obměňuje“. Focení často trvají až 18 hodin. Nejdéle ze současného týmu, tři roky, je s Kleinem právě první asistent. V zákulisích kolují historky o předchozích týmech, jejichž bývalí členové mají údajně dodnes zdravotní problémy způsobené stresem a vyčerpávající prací. Osobně se tomu nedivím, neboť jsem sama tempo a náročnost práce v týmu zažila.

Dalším velmi důležitým článkem Steven Klein Studia je muž jménem Joe Lalli. Bývalý fotograf a filmař, který pracuje pro Kleina jako takzvaný „kreativní konzultant“, působí téměř jako šedá eminence celého studia. Na první pohled však v žádném případě nepůsobí jako člověk z módního průmyslu. Své šedivé tepláky snad nikdy nesundá a na všechny kolem je milý. Možná i proto do celého toho světa vysoké módy tak nějak nezapadá. Možná i proto je však Kleinovým nejbližším člověkem jak v pracovním, tak osobním životě.

Fotografický ateliér jako součást Kleinova studia je pro samotné účely focení využíván velmi sporadicky. Studio tak funguje spíše jako místo setkání a základna pro produkci a archiváře. Jsou zde také uchovávány fotografie z Kleinových výstav. Produkční tým se pak stará nejen o přípravu a průběh fotografování, ale od doby, co Klein opustil agenturu ARTISTS + MANAGEMENT, jež ho dříve zastupovala, vyřizuje i veškerou

komunikaci s Kleinovými klienty a stará se o jeho zakázky. Steven Klein Studio je tedy zároveň Kleinovou zastupující agenturou.

Nebudu zabíhat do dalších technických a praktických detailů. Nejdůležitější na samotném studiu Stevena Kleina je atmosféra, jež je zde vytvořena. Fakt, že zde vše zapadá do sebe jako jedna dokonalá skládanka, je jedním z hlavních článků pro to, aby byl umělec schopen tvořit v klidu a nebyl ničím rušen. Nezbyvá se ničím, co souvisí s technickým vybavením, nebo samotným chodem studia. Je pro něj zcela zásadně důležité soustředit se na tvorbu a její dokonalý výsledek. I to je jeden z důvodů, proč je obklopen tolika schopnými lidmi, kteří navíc jeho práci respektují, obdivují a jsou šťastni, že se mohou podílet na vzniku Kleinových snímků.

Dům, v němž sídlí Steven Klein Studio v New Yorku

OSOBNOSTI INSPIRACE

Nezbytnou součástí Kleinovy tvorby je spolupráce se světovými celebritami. Slovník cizích slov popisuje tento výraz takto: vážená, proslulá osobnost. Nevnímejme zde proto tento výraz jako pejorativní, jak by se mohlo nabízet, a jak jsme na to „u nás“ zvyklí, nýbrž jako velmi důležitý prvek Kleinovy inspirace a celé tvorby. Jmen známých osobností, s nimiž Klein spolupracoval, jsou desítky: David Bowie, Elton John, Gwyneth Paltrow, Bono Vox z U2, Edward Norton, Damien Hirst, Kate Moss, Prince, Rolling Stones a další a další. Ale jsou zde dvě zásadní jména. Dva „objekty“, dvě osobnosti, které Kleina inspirovaly k rozsáhlé a kontinuální spolupráci. K vytvoření velkého díla. A to jak ve volné tvorbě, tak i tvorbě komerční. Navíc Klein je mistrem v potírání hranic mezi těmito dvěma disciplínami. V této dokonalé symbióze tedy tvoří se zpěvačkou Madonnou a hercem Bradem Pittem dílo, jež se podařilo jen málokterému současnému fotografovi.

Brad Pitt

Spolupráce s Bradem Pittem začíná na sklonku devadesátých let. Přesněji roku 1998, kdy Klein fotografuje Pitta, v té době proslaveného filmem Klub Rváčů, pro portfolio amerického časopisu W. Vidíme zde Pitta například klečícího na betonové podlaze, s kalhotami staženými tak, že je vidět téměř celé jeho pozadí. Celá scéna asociuje brutální vězeňské znásilnění, ke kterému jako by mělo každou chvíli dojít. A známý herec se těmto podivným Kleinovým vizím nebrání. K jejich největší společné práci má však teprve dojít. Roku 2004, kdy Pitt září ve velkofilmu Trója, je Klein požádán, aby vytvořil sérii snímků pro časopis L'Uomo Vogue, jenž je pánskou verzí světoznámé VOGUE, vycházející v Itálii. Titulní strana časopisu s jediným nadpisem „The New Hero“ (Hrdina dneška) ukazuje herce sedícího na plastové rozkládací židli v zákulisí natáčení. Na šedesáti dvou stranách Klein předvádí Pitta, jak jsme jej ještě neviděli. První dvoustrana svým grafickým zpracováním jednoduše a přesto výstižně uvádí do obrazu celého konceptu. Iniciály obou umělců (Brada Pitta a Stevena Kleina) jsou vytištěny velkými bílými písmeny v černém obdélníku. Portfolio obsahuje jak snímky z natáčení Tróji, tak Kleinem inscenované záběry. Vše však zapadá v jeden dokonalý celek i díky mistrné editaci snímků. Na začátku tak spatříme Pitta pouze zezadu, abychom hned na další dvoustraně viděli jeho tvář i tělo natřené jakousi podivnou bílou barvou. Následují snímky z natáčení velkofilmu, kde herec v kostýmu válečného hrdiny bojuje s protivníky, nebo odpočívá ve stínu. Ne nadlouho se však kocháme dokonalým tělem „nového hrdiny“. Nebyl by to totiž Klein, kdyby nám neukázal fotografovaný objekt, v tomto případě populárního herce, ještě v jiném kontextu. Brad Pitt se tak před našima očima mění ze svalnatého bojovníka na podivnou stvůru, strašidelného řezníka

a potetovaného rváče, až po lyrický obraz muže zahaleného do bílého hávu, který jako by symbolizoval nevinnost. Na konci této obrazové eseje pak Klein neváhá celý Pittův obličej polít rudou barvou. Na tomto portrétu je herec zcela k nepoznání. Jako by nám autor ukazoval, že dokonalá vizáž nehraje žádnou roli. Celý soubor je pak jako celek možno považovat za autorovu vizi o „novodobém hrdinovi“. Daří se mu to s komplikovanou čitelností, avšak sugescí jemu vlastní.

Z módního editoriálu „New Hero“ pro časopis L'Uomo Vogue, 2004

Z módního editoriálu „New Hero“ pro časopis L'Uomo Vogue, 2004

Inspiraci, kterou fotografovi herec přináší, můžeme číst i z jejich dalších společných projektů. Klein často koketuje s pohyblivým obrazem a právě pro jeden ze svých krátkých filmů vybral Pitta jako hlavního aktéra. Snímek s názvem „Surveillance“, jež bychom mohli volně přeložit jako Stálé pozorování či Dohled, je volnou asociací na Antonioniho Zvětšeninu⁶. Avšak Klein, inspirovan osobností celebrity Pitta, vytváří paranoidní příběh o hlídači, jenž na konci zjišťuje, že v událostech, které pozoruje skrze monitory zapojené na kamerové systémy, figuruje sám jako vrah. Klein jako by se zamýšlel nad neustálým pronásledováním celebrit, nad „dozorem“, jenž nad nimi společnost vytvořila. Téma společnosti a jejích skrytých špatností jako by fascinovalo oba umělce. V roce 2005 přijde sám Brad Pitt s nápadem na nový projekt. Částečně inspirován novým filmem Mr. and Mrs. Smith o manželství, v němž je zdánlivě vše perfektní, který v té době právě natáčí, přichází s temnější verzí toho, co může být schováno pod povrchem šťastného manželského páru. Rozhodnou se situovat tuto vizi do roku 1963 (rok, kdy se Pitt narodil), kdy kýčovitá padesátá léta odcházejí, aby dala průchod čemusi komplikovanějšímu. Sám herec k tomu v článku na webových stránkách časopisu W dodává: „V té době

⁶ Slavný film klasika italského filmu Michelangela Antonioniho z r. 1966

se vše zdálo být jakoby v pořádku, fasáda zůstala zachovaná, ale cosi se začalo rozpadat pod povrchem“. V šedesátistránkovém editoriału nazvaném „Domestic Bliss“ (Domácí štěstí) tedy nahlížíme do života jedné takové rodiny. Partnerku, stejně jako ve výše zmíněném filmu, zde Pittovi hrála Angelina Jolie, s níž v té době herec opouští svou ženu. Fotografie mají až dokumentární charakter. Máme skutečně pocit, jako bychom byli přímými svědky dění v této rodině. Ten pocit navozují především záběry jakoby snímané skrytou kamerou. Díváme se do ložnice, kde právě probíhá manželská hádka, sedíme s nimi u rodinné večeře, kde se všichni společně modlí, vidíme znuděný pár u televize, nebo před domem u nafukovacího bazénku pro děti. Klein zde poněkud výjimečně užívá denního světla, což není pro jeho tvorbu zcela typické, ale i to jako by dopomáhalo k realističtějšímu splynutí s příběhem a dějem. Nezapomínejme však, že Klein je především módním fotografem, tudíž i zde jsou oba herci oděni do luxusních rób předních módních návrhářů. Tato esej však není jen jedním z dalších módních editoriaľů. Zůstává nám z ní nevyřčený pocit a ono mrazení v zádech, pro Kleina tak typické.

Z módního editoriaľu „Domestic Bliss“ pro časopis W, 2005

Z módního editoriálu „Domestic Bliss“ pro časopis W, 2005

Z módního editoriálu „Domestic Bliss“ pro časopis W, 2005

Posledním společným počinem Stevena Kleina a Brada Pitta je pak již zmiňovaný soubor fotografií pro časopis DETAILS, který se fotil v Praze v červnu 2007. Zde nebylo předem dané žádné specifické téma či námět. Z mého pohledu vznikl nápad na realizaci z přátelství obou mužů, přičemž Pitt v té době doprovázel svou partnerku Jolie na natáčení v Praze, a tak se domnívám, že focením s Kleinem si zpříjemnil svůj pobyt. Celý editoriál je pak opět něčím novým ve spolupráci Kleina s Pittem. Používá zde techniku koláže a už při tvorbě samotných snímků například promítá projektorem fotografii, pořízenou před pár hodinami, do fotografie snímané v daný moment. Celý osmnáctistránkový editoriál je však ve svém celku opět něčím jiný, jako by si chtěli oba umělci společně vyzkoušet své další a nové možnosti. I to jako by však bylo Kleinovým specifikem. Neopakovat se, avšak velmi důsledně udržovat vlastní rukopis.

Z módního editoriálu pro časopis DETAILS, 2007

Madonna

Žena mnoha tváří, již obdivuje snad celý svět, se chtěla vždy stát idolem mužů i žen. Sama se však na začátku své kariéry inspirovala kráskou let šedesátých, Marilyn Monroe. Dnes již můžeme bezpečně konstatovat, že Madonna udává trend v oblasti módy, hudby i stylu. A sama je inspirací dalším. Fotograf Steven Klein vytvořil za posledních šest let se současnou královnou pop-music dílo hodné zmapování.

První spolupráce Kleina se zpěvačkou není příliš dávnou minulostí. Přesto jako by dnes byla jejich jména nerozdělitelná. V roce 2002 spolu tedy vytvářejí první obsáhlé portfolio pro časopis *W*, jež však vychází až v dubnu roku 2003, při příležitosti vydání Madonnina nového alba *American Life*. Na čtyřiačtyřiceti stranách představuje Klein světu známou ikonu, opět však v nevídaném světle. A Amerika je šokována. Na titulní straně magazínu dostává pak portfolio název *Madonna Unbound* (Odvázaná Madonna). Surrealistické obrazy, které zachycují popovou hvězdu například jako podivnou hadí ženu, asijskou královnu v nevídaném rudém kostýmu, bojovnici s ozdobnou maskou, či vyšinutou ženu v kovové kostře postele, opět nabízejí mnoho skrytých významů. To vše, navíc doplněno o živé kojoty, hořící svatební šaty, či obraz lidského srdce na stěně v místnosti, kde si v rohu Madonna dává nohu za hlavu, jako by rozehrávalo podivnou hru hádanek. Co mají tyto výjevy symbolizovat, může napovědět Kleinův projekt **X-Static Pro=CeSS**. Nebo naopak, fotografie v onom magazínu, jako by byly jen malým „namlsáním“ pro to, čím ve skutečnosti mohou být a jaké významy mohou nést. Několikaminutová videa, v nichž pak tyto fotografie, rozpořbované pomocí stříhu a počítačových programů, hrají ústřední roli, rozdělil Klein do několika samostatných témat. První z nich se nazývá **BEAST** (Zvíře). Vidíme Madonnu ve zdobené masce, klečící jedním kolenem na podlaze jakéhosi malého pódia ve velmi neurčitěm prostoru, pravděpodobně ateliéru. Za ní se jen náznakem pohybují průsvitné plastové závěsy. Ona klečí nehybně. Vedle pódia se na krátkém provaze vzpíná kojot. V poslední části výjevu spatříme hořící svatební šaty. Ve videu je jediný pohybující se prvek - plamen. Slyšíme hlas zpěvačky odříkávající náboženské texty. Celek pak jako by měl symbolizovat téma svobody. Zvířecí dravost v našem těle, jež nechce být ničím a nikým spoutána. Další krátké video nazvané **PULSE** (Puls) navozuje pocit, že se celou dobu díváme na statický obraz, na fotografii, kde Madonna leží na stole ve velmi akrobatické póze, nohu obtočenou kolem hlavy. Klein využívá zvláštní syrové atmosféry prostoru. V levé části vidíme zpěvačku. Uprostřed kompozice figurují zavřené dveře. Na pravé stěně visí obraz lidského srdce. Později si lze všimnout, že právě srdce je jediným pohybujícím se prvkem v celém obraze. Srdce nepatrně pulsuje. Zvláštní přitom je, že Klein vytváří pocit určitého prostoru. Stěna, dveře, rohož, stůl a obraz. Vzápětí však onu reálnost prostoru popírá úchyty celé kulisy v horní části. Diváka tak uvádí do podivně klaustrofóbního pocitu.

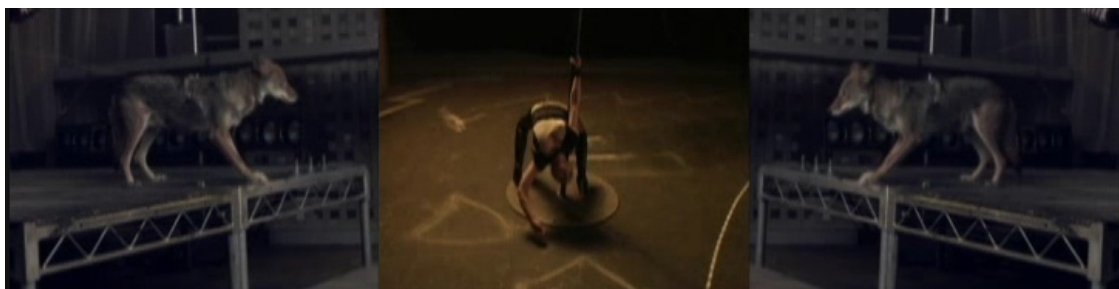

Záběr ze snímku X-Static PRO=CeSS (Beast), 2002

Záběr ze snímku X-Static PRO=CeSS (Pulse), 2002

Ve třetím vizuálním díle nazvaném **COYOT** (Kojot) vidíme tři obrazy najednou spojené v jeden celek. V pravé a levé části vidíme zrcadlově proti sobě kojota přivázaného na provaze. V malých sekvencích pohybů sebou oba kojoti nepatrně cukají. Uprostřed vidíme opět zpěvačku, pověšenou za jednu ruku na tyči, která ční z kulatého podstavce do vzduchu. Madonna je v hlubokém záklonu. Na sobě má vysoké černé kozačky. Sexuální nádech a význam je tím jasně demonstrován. Navíc kojoti vyvolávají pocit, že pokud by nebyli upoutáni provazem, ženu by rozcupovali. Ona však jako by o jejich přítomnosti ani nevěděla. Vyzývavě se zaklání dál. Vždyť ji také od nebezpečí dělí členitost celého „obrazu“.

Záběr ze snímku *X-STATIC PRO=CeSS (Coyot)*, 2002

Ve snímku **QUEEN** (Královna) však jako by opět převládly náboženské symboly. Obraz je opět rozdělen linkou, a to do dvou částí. V levé půlce je zpěvačka vyobrazena jako jakási mýtická královna. Obří rudé šaty posety šperky a zlatem, na hlavě maska, sahající do výšky. Pohyb je nepatrný, snad jen jako by se zhluboka nadechla, možná ani nemůže popadnout dech pod vsí tou tíhou oděvu a honosnosti. Oproti tomu vedle ležící „královna“ má na sobě jen velmi lehký oděv tělové barvy a je zcela bez líčidel. Pohyby jejích rukou kolem těla asociují vyobrazení indických bohyní.

Z módního editoriálu „Madonna Unbound“ pro časopis *W*, 2002

Poslední výjev, v němž fotograf zpěvačku představuje, se jmenuje **BED** (Postel). Zde jako by vyobrazoval ženu v pomatení smyslů. Madonně nevidíme ani v jediný moment do obličeje. Klečí na kolenou a hýbe se roztržitě dopředu a dozadu. Ve vlasech desítky sponek, chodidla špinavá od země. Podivná konstrukce kovové postele jako by měla asociovat místo pro duševně choré, stejně jako gesto, jímž se Madonna chytá mřížovaného čela postele. Zvuky, jež však toto video doprovázejí, jako by měly opět temně náboženský podtext a celý tento výjev pak může být rázem modlícím aktem, nikoliv vyšinutím. Hranice toho však jako by byla opět potřena.

Z módního editoriálu „Madonna Unbound“ pro časopis W, 2002

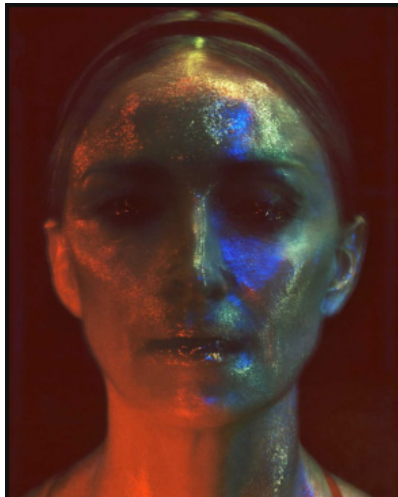

Záběr ze snímku X-Static PRO=CeSS, 2002

Z módního editoriálu „Madonna Unbound“ pro časopis W, 2002

Další společný počín Kleina a Madonny na sebe nenechává dlouho čekat. Kampaně k vydání každé její desky jsou vždy velkolepé. Není tomu jinak i v roce 2005, kdy vychází album *Confessions On A Dance Floor* (Přiznání na tanečním parketu). Italský *L'Uomo VOGUE* tentokrát věnuje Madonně a Kleinovi titulní stranu a opět několikastránkový editoriál. Fotografie jsou jasnou předzvěstí toho, jaký vizuální charakter ponese celý koncept alba, koncertních vystoupení a všech publikovaných materiálů. Tentokrát jako by se Madonna chtěla navracet k létům osmdesátým. Celý vizuál má velmi „diskotékový“ charakter. Portréty, jež však vycházejí v tomto čísle *VOGUE*, jako by byly opět velmi „kleinovské“. Madonna na nich není krásná, ba naopak. Téměř jako by se měla její krása potlačit. Ostatní fotografie, jež se později objevují na plakátech, samolepkách či tričkách, mají však již velmi čitelný, komerční charakter. Klein je také autorem kompletní vizualizace celého Madonnina nastávajícího turné „přiznání“. Použil fotografie z *X-STaTIC PRO=CeSS*, stejně jako „diskotékové“ vizuály nazvané *Disco Inferno* (volně možno přeložit jako Pekelné disko). To vše se při zpěvaččiných vystoupeních vyobrazuje na gigantických obrazovkách před zraky diváků. Klein se tak stal, podobně jako třeba Anton Corbijn pro *Depeche Mode*, autorem vizuálního stylu umělkyně.

Z editoriálu pro L'Uomo Vogue, 2005

Promo fotografie desky Confession on a dance floor, 2005

Předposledním vizuálním dílem, jež společně tito dva umělci vytváří, je opět zakázka pro časopis *W*. Titulní strana z roku 2006 oznamuje: „Madonna rides again“ (Madonna je opět na koni). A to doslova. Celý osmapadesátistránkový editoriál je situován do prostředí zvířat, konkrétně jedněch z nejkrásnějších a lidmi nejopěvovanějších. Do prostředí nezkrotných, volně pobíhajících koní. A Madonna jako by se chtěla stát jedním z nich. Divoká, nespoutaná, krásná. Kleinovi se tuto vizi daří naplnit dokonale. Sám je navíc velkým milovníkem koní a jejich vlastníkem. Madonnu vidíme v kostýmu od Jeana Paula Gaultiera, v němž sama, díky uzdě v ústech, nebo sukni se sedlem

i jiným detailům, připomíná koně. Vidíme ji ležet v koňské stáji, krotit divokého bílého koně, klanět se před černým ořem nebo samotnou pózovat ve stáji. Nebyla by to však Madonna, ani Klein, kdyby snímky nedýchaly také silnou sexuální náladou. Na několika snímcích vyobrazuje fotograf zpěvačku do půli těla nahou. Vidíme však jen její dokonale vyrýsovaná záda, což nás nechává v dalším napínavém očekávání. Na tomto souboru je již zcela zřejmá vzájemná náklonnost obou umělců. A to nejen v profesním vztahu. Klein je zpěvaččin velmi dobrý přítel a tu a tam je možno vidět je spolu na veřejnosti. Možná chtěl tímto souborem složit Madonně poklonu jako ženě. Vyobrazil ji tak s koňmi, s tvory, které obdivuje a miluje.

Z módního editoriálu „Madonna rides again“ pro časopis W, 2006

Poslední společný počín Kleina a Madonny je velmi aktuální. Madonna fotografa opět pověřila vytvořením vizuálního konceptu pro nové album, jež nese název *Hard Candy* (Tvrdý bonbon). Fotografie splňují svůj účel, avšak na poměry, na které jsme si mohli zvyknout u předchozích vizualizací, nejsou fotografie dle mého názoru ničím příliš výjimečným. Madonna je zde krásná, působí femininně a sebevědomě. V boxerském úboru opět dokazuje a připomíná, že se probojovala až na samý vrchol. Fotografie tedy splnily svůj účel dokonale. A divák dychtivější něčeho nového a šokujícího, bude muset pravděpodobně počkat na další vydání časopisu *W*.

Steven Klein ke spolupráci s Madonnou i Bradem Pittem říká: „Je to tak, a asi to víte, že Brad a Madonna jsou současnými největšími ikonami na světě. Já se s nimi ale nespojuji pro jejich postavení. Spojuji se s nimi kvůli tomu, co jsou schopni vnést do mých fotek a proto, že jsou ochotni jít do toho se mnou.“

*Promo fotografie k desce *Hard Candy*, 2008*

ROZBOR DÍLA

Pro každého autora je velmi stěžejní najít si a osvojit si svůj vlastní rukopis. Je to dlouhý proces, při kterém umělec hledá nejlepší možný způsob sebevyjádření. V případě Stevena Kleina se mi bohužel nepodařilo dohledat fotografie z úplných počátků jeho tvorby, což by bylo bezpochyby zajímavé, ovšem autoři často tyto snímky nezveřejňují. Není se čemu příliš divit, neboť na cestě za hledáním vlastního stylu neřídka experimentují s všemožnými technikami, a často tak nejsou tyto výsledky tím, čím by se autoři chtěli později prezentovat. O tom však mohu v Kleinově případě jen polemizovat. Stěžejním bodem této části práce je popsat to, co činí Kleinovy snímky z mého pohledu tak originálními, neopakovatelnými, pozoruhodnými. A co tedy ve skutečnosti signifikuje Kleinův rukopis? Rozhodla jsem se pokusit přiblížit Kleinovo dílo na několika konkrétních fotografiích, jež se mi v průřezu jeho tvorby jevily jako zásadní.

Klein je dokonalým mistrem v ovládnutí barevného pojetí snímků a světelných nálad. Vždy předem jasně ví, jak bude daný snímek vypadat a jakou atmosféru a pocit by měl divákovi navozovat. Jak jsem již v předchozích kapitolách zmiňovala, má na to také celý tým lidí, kteří mu k tomuto výsledku pomáhají. Mezi některé z jeho technických „specialit“ například patří používání barevných filtrů, stavění komplikovaných kulis či velmi složitá osvětlení. Ve svém rozboru se pak konkrétně zaměřím na barvu, světlo, kompozici a pohyb.

Barva

Steven Klein se ve velké části své tvorby zaměřuje především na práci s barvou. Barevné podání Kleinových snímků je jednou z částí, jež je tvoří dokonalými. S barvou precizně pracuje tak, aby ladil každíčký detail. Aby každý tón měl ve finální podobě obrazu své uplatnění, svůj důvod. Na snímku, jenž vznikl pro italský časopis VOGUE, vidíme jakousi nadpřirozenou, mimozemskou bytost. Obličej této bytosti okamžitě strhává naši pozornost. Později si však divák může začít všimnout ostatních, neméně důležitých detailů. Hlava této bytosti-„ženy“ vypadá jako velmi pestře malovaná kraslice. Barva jejích očí dokonale ladí s růžemi, které však vidíme v celém obraze jen náznakem. Pro Kleina tak typická a důležitá kombinace starorůžové, studené modře, tyrkysové a zlaté vytváří velmi chladný dojem. Na fotografii vidíme mnoho barev, ale přesto jako by všechny zapadaly v jeden dokonalý celek. Pravá strana snímku vyvažuje barevný chaos v části levé. Dlouhé zelené nehty skvěle kontrastují s žlutým, spíše zlatavým podkladem. Pozadí má neutrální hnědý tón, avšak v levé části obrazu vidíme kus šedomodrého závěsu, který opět napomáhá k dotvoření dokonalého celku.

Vytváří perfektní kontrast se žlutým polštářem. Fotografie působí dramatickým barevným dojmem. Naše oko však nic neruší. Může se směle kochat a hledat spjitosti na první pohled nespátřené.

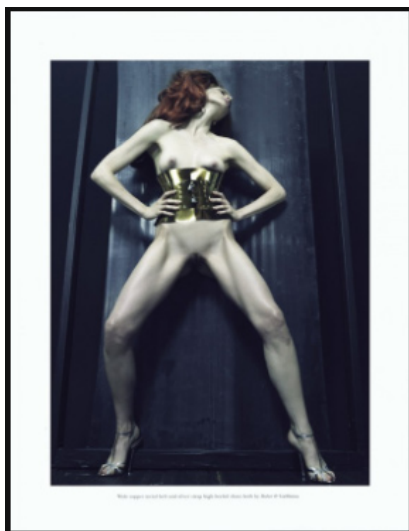

Z módního editoriálu „Mad-Magic-Magnificent“, italská verze VOGUE, 2004

Světlo

Světlo, jakožto nejdůležitější prvek při vytváření jakéhokoliv fotografického obrazu, je jednou ze zásadních složek pro vytvoření autorského rukopisu. Kleinovi se podařilo vybalancovat kompromis mezi temnými snímky a dokonale vysvícenými záběry. Fotografie, jež zde uvádím, je toho dle mého názoru velmi dobrým příkladem. Atmosféra snímku je velmi temná. Mrazí nám z ní až v zádech. Světlo je velmi syrové. Ukazuje velmi mnoho, avšak pro tělo modelky

je zároveň velmi lichotivé. Vytváří dojem, jako by bylo z alabastru. Vidíme detailně každý sval a i ve stínech je kresba jasně čitelná. Přesto však snímek nepůsobí zdaleka „ateliérově“ nepřirozeně. Klein pochopitelně při velkých foceních používá osvětlení mnohem náročnější a komplikovanější. Osobně shledávám tento příklad relevantním právě ve smyslu jeho jednoduchosti. Je to jako požádat malíře, aby nakreslil koně. Klein tohoto koně nakreslil dokonale, a navíc s jasným puncem kleinovského, syrovotemného rukopisu.

Z módního editoriálu pro časopis POP, 2007

Kompozice

Další důležitou částí pro vytvoření fotografického obrazu je kompozice jednotlivých prvků, z nichž se celek skládá. Klein jako by se při tvorbě svých snímků držel jakýchsi přísných pravidel o vytváření dokonalé kompozice. Jeho snímky mají vždy přesný řád. Seskupení postav i předmětů není nikdy náhodné, naopak. Je předem velmi přesně promyšlené. Překrývají-li se postavy, má to svůj význam. Jejich gesta i pohyby jako by byly na milimetry přesně změřeny, aby celá skládanka dokonale zapadla v jednotu celku. Pro diváka je tak obraz přehledný i přes často velký počet objektů. Snímek dole je toho jasnou ukázkou. Na fotografii vidíme deset osob. Navíc v prostoru, který připomíná jakýsi podkrovní pokojíček plný různých předmětů. Barevný koberec, obrazy na zdi, lampy, knihy, časopisy. Přesto je obraz přehledný. V levé části fotografie vidíme mladíka stojícího u okna. Později spatříme i jeho výrazně žlutou obuv, již se dostává prostoru v průhledu pod stolečkem, na němž stojí další mladík,

tentokrát s modrými teniskami, které opět dostávají prostor v celé kompozici. Dívky na pohovce mají pro změnu nohy zvláště propletené. Postavy jim to však nijak nedeformuje. Dívka v popředí naopak dokonale vystupuje díky barevné obuvi, kterou má na sobě. Žena v pravé části obrazu zase dokonale ukazuje kožené rukavice na opáleném těle mladíka vedle ní. Předměty rafinovaně vykukují a osoby nepůsobí nijak křečovitě. Naopak. Máme skoro pocit, jako by se tam zcela náhodou všichni sešli.

Kampaň pro značku Dolce & Gabbana, podzim 2004

Pohyb

Stejně jako u portrétu je velmi důležitý výraz obličeje, při fotografování módy klademe hlavní důraz na křivky a pohyb těla. Oděvy musí perfektně vyniknout na dokonalých ženských tělech. Klein však jako by často dával ženám až téměř nadpřirozené, mimozemské křivky, které umocňuje právě pohybem. Ženy mají enormně dlouhé nohy, výrazy jsou zasněné, do dálky, ruce v dokonalých liniích s tělem. Ale zároveň jako by se Klein inspiroval již u renesančních mistrů. Gesta mají vyjadřovat určitou dynamičnost, naléhavost. Postavy jsou často zachyceny přímo v pohybu chůze, pohnutí ruky, záklonu, což vytváří dokonalý efekt a tělo je zachyceno ve velmi nepřirozené pozici, o to však je výsledek zajímavější. Při samotném focení pak Klein často nutí modelky doslova poskakovat z jedné nohy na druhou, aby dosáhl efektu pohybu. Ve strnulosti by totiž tento pohyb nebyl autentický a působil by křečovitě.

Dovolím si srovnat jeden z Kleinových snímků s klasickým renesančním dílem italského malíře Sandro Botticelliho (La Primavera). Lze pozorovat možnou inspiraci Botticelliho obrazem. Postavy jsou na obou obrazech zachycené jakoby v chůzi, gesta rukou, výrazy ve tvářích mohou napovědět, kde fotograf čerpal inspiraci. Celek působí dynamicky, nikoliv však dramaticky. Pohyby postavám lichotí. Ženám proměňují těla v dokonalé postavy. Ani oděvy nejsou strnulé. Drapérie se nenápadně vlní na stehnech modelky s nemenší důležitostí jako kdysi roucha na ženách z renesančních obrazů. Pohyby jsou navíc velmi ladné. Důraz je kladen také na ruce, konkrétně prsty, jež jsou vždy natažené, aby tak rukám dodaly patřičnou eleganci. Postavy se také vzájemně dotýkají, a tím jako by podhalovaly jakýsi příběh, jenž by mohl obraz i snímek vyprávět.

Kampaň pro značku Dolce & Gabbana, podzim 2006

Sandro Botticelli, La Primavera, kolem r. 1478

ZÁVĚR

Když jsem si vybírala téma své diplomové bakalářské práce, vytyčila jsem si zároveň velmi jasný cíl. Tímto cílem bylo seznámit čtenáře s osobností fotografa Stevena Kleina. Když jsem se pak v průběhu psaní sešla nad rozpracovaným textem s profesorem Birgusem, který mi sdělil, že je sám překvapen, jak bylo nakonec toto téma zajímavé, ač to zprvu nečekal, zaplavil mne pocit neuvěřitelné satisfakce. Ano, to bylo mým cílem. Z jeho slov jsem byla více než potěšena. Podařilo se mi tedy snad to, oč jsem při dlouhých večerech nad Kleinovými fotografiemi a klávesnicí mého počítače usilovala. Ukázat práci tohoto fotografa v nejlepší možné světle, s obdivem a úctou k jeho tvorbě, s pokusem o subjektivní reflexi, s kritickým přístupem a přitom formou pokud možno čtivou a zajímavou.

A co přinesla práce mně samotné? Kleinovy fotografie jsem obdivovala již dlouho. Navíc jsem měla možnost být součástí jeho týmu, a tak i po jeho boku. Za dlouhých dní tvrdé práce v jeho týmu jsem se často přistihla při myšlence, že nejen samotný proces, který mohu pozorovat, je to, co mne uchvacuje, byla to i osobnost jeho samého. Vždy když vešel do místnosti, téměř se mi roztřásla kolena. Jako člověk má velmi zvláštní, až magickou auru. Proto pro mne bylo po návratu z New Yorku tak důležité tuto práci vytvořit. Možná jako rekapitulaci důležitého životního období, jež jsem díky spolupráci s ním mohla zažít, možná jako uzavření jedné životní kapitoly, nebo dokonce jako vyznání úcty jeho práci. Při psaní tohoto textu jsem navíc své vědomosti o jeho tvorbě prohlubovala, což postupně vedlo k ještě většímu obdivu. Doufám tedy, že tato práce přinese čtenáři, třeba i fotografickému laikovi, alespoň částečný obraz o tom, kdo je Steven Klein. O tom, že by jeho práce neměla být zaměňována a on sám by měl být vnímán jako jedna ze zásadních osobností světové módní fotografie minulého i tohoto století. A ač on sám sebe umělcem nenazývá, svět by ho měl bezpochyby jako umělce vnímat.

VÝSTAVNÍ A PUBLIKAČNÍ ČINNOST STEVENA KLEINA

Výstavy

- 2008** Výstava/Aukce RED: Gagosian Gallery and Sotheby's, New York
- 2007** Secret Ceremony: Galleria Cardi, Miláno
- 2007** Face of Fashion: Národní portrétní galerie, Londýn
- 2007** Steven Klein: Vered gallery, New York
- 2006** X-STaTIC PRO=CeSS: Luis Vuitton, Tokyo
- 2006** Case study #13 and the Valley of the Dolls: Brancolini Grimaldi Gallery, Florence
- 2006** Valley of the Dolly: Wasselc O'Connor Gallery, Brooklyn
- 2005** Case study #13: Gagosian Gallery, Beverly Hills
- 2004** X-STaTIC PRO=CeSS: Camera Work, Berlin
- 2003** X-STaTIC PRO=CeSS: Deitch Projects, New York
- 2002** JT Leroy: Deitch Projects, New York
- 2002** American Beauty: Musee de L'Elysee, Lausanne

Publikace

- 2007** Albert Kriemler: Akris Albert Kriemler: Akris by Albert Kriemler, Christoph Doswald, and Steven Klein
- 2007** Face of Fashion by Vince Aletti, Mert Alas, Corinne Day, and Steven Klein
- 2007** Dieux du Stade 2008 Calendar by Steven Klein by Macs Lotti Susanna Cucco and Steven Klein
- 2006** Stern Portfolio: Fotografie Steven Klein
- 1996** Fashion: Photography of the Nineties by Neville Wakefield (Editor), Camilla Nickerson (Editor)

OBRAZOVÁ PŘÍLOHA

Kampaň pro značku D&G, podzim 2004

Kampaň pro značku D&G, jaro 2004

Kampaň pro značku D&G, podzim 2005

Kampaň pro značku D&G, podzim 2005

Kampaň pro značku D&G, jaro 2007

Kampaň pro značku D&G, podzim 2007

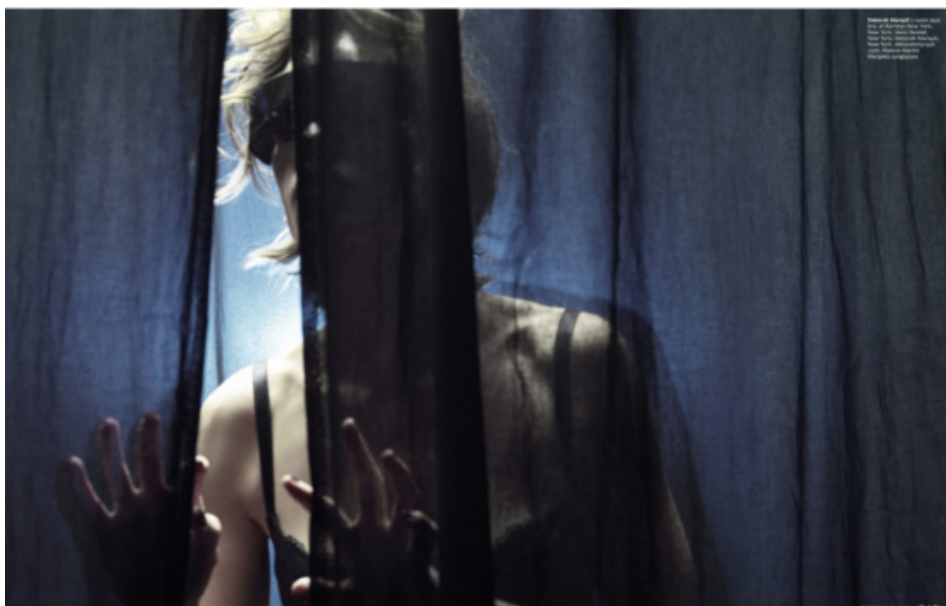
McQueen's Kingdom pro časopis W, 2002

McQueen's Kingdom pro časopis W, 2002

Hilary Swank pro časopis W, 2008

Hilary Swank pro časopis W, 2008

Madonna pro francouzskou verzi
časopisu VOGUE, 2004

Madonna pro časopis Interview, 2008

Madonna pro časopis W, 2002

Madonna pro časopis Dazed & Confused, 2008

Z módního editoriálu „Le Gout des Robes“ pro francouzskou verzi časopisu VOGUE, 2007

Z módního editoriálu „Le Gout des Robes“ pro francouzskou verzi časopisu VOGUE, 2007

Pink pro časopis The Face, 2002

Titulní strana časopisu i-D, 2002

Titulní strana časopisu i-D, 2002

Titulní strana časopisu i-D, 2002

Titulní strana časopisu The Face, 2002

Z módního editoriálu „Trash!“ pro časopis The Face, 2002

Z módního editoriálu „Prints and the Revolution“ pro časopis V, 2008

Z módního editoriálu „Prints and the Revolution“ pro časopis V, 2008

Z módního editoriálu „The total lady“ pro americkou verzi časopisu VOGUE, 2003

Z módního editoriálu „The greatest show on earth“ pro americkou verzi časopisu VOGUE, 2003

Kampaň pro značku Calvin Klein underwear, 2006

Kampaň pro značku Calvin Klein underwear, 2006

Kampaň pro značku Alexander McQueen, podzim 2002

Kampaň pro značku Alexander McQueen, podzim 2002

David a Victoria Beckham pro časopis W, 2007

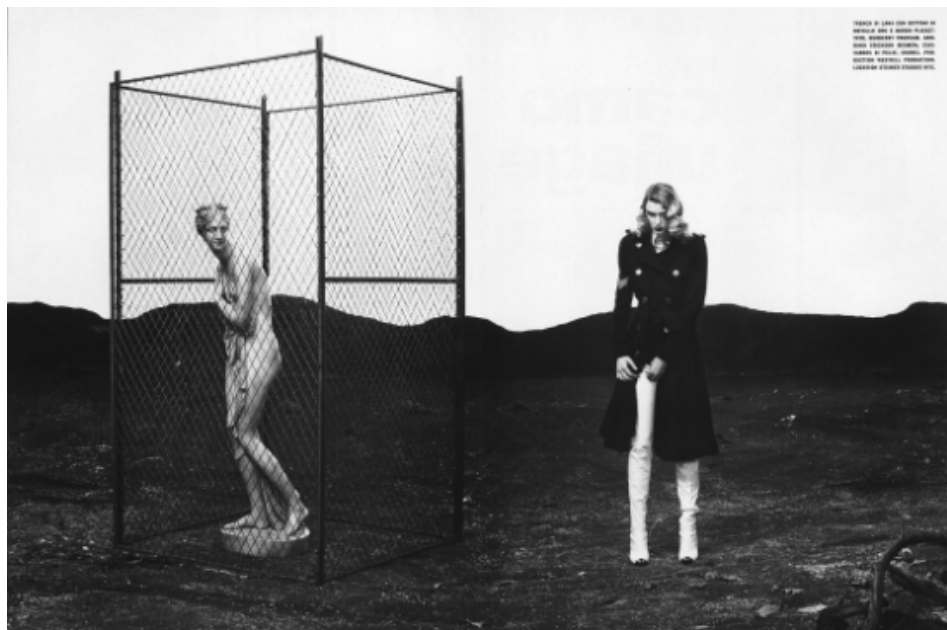
David a Victoria Beckham pro časopis W, 2007

Z módního editoriálu „Dolce Vita“ pro časopis W, 2006

Z módního editoriálu „Dolce Vita“ pro časopis W, 2006

Z módního editoriálu „Uniform Charme“ pro italskou verzi časopisu VOGUE, 2005

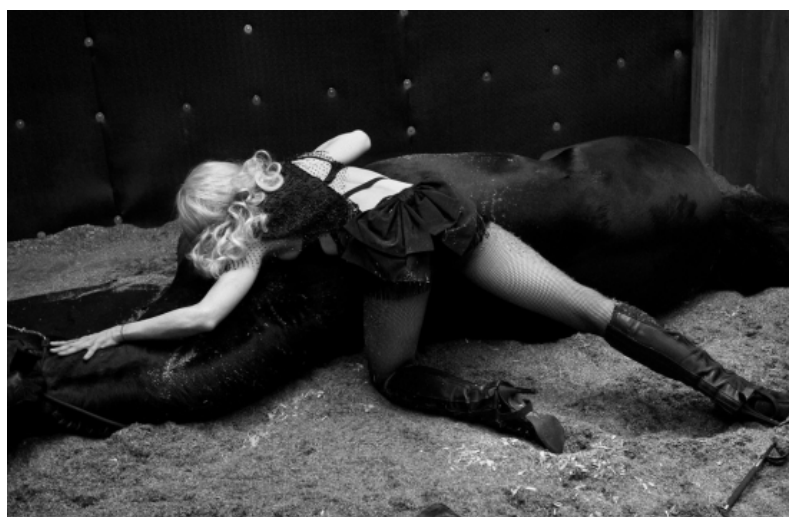
Z módního editoriálu „Uniform Charme“ pro italskou verzi časopisu VOGUE, 2005

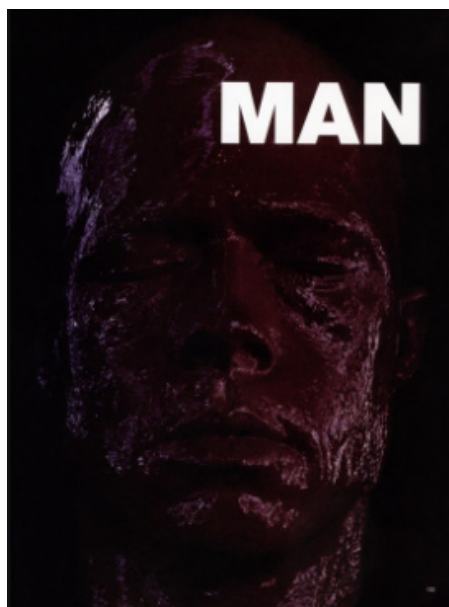
Madonna pro značku H&M, jaro 2007

Madonna pro značku H&M, jaro 2007

Madonna pro časopis W, 2006

Brad Pitt pro časopis 032C, 2004

Instalace výstavy X-STaTIC PRO=CeSS, Camera Work, Berlin, 2004

Instalace výstavy „Case Study #13“, Gagolian Gallery, Beverly Hills, 2005

Instalace z výstavy X-STaTIC PRO=CeSS, Deitch Projects, New York, 2003

Instalace z výstavy X-STaTIC PRO=CeSS, Luis Vuitton, Tokyo, 2006

POUŽITÁ LITERATURA

LaChapelle, David.: Haven To Hell, TASCHEN 2006

Jones, Terry & Mair, Avril.: Fashion Now, TASCHEN 2005

Lindbergh, Peter.: Peter Lindbergh, Portfolio, ASSOULINE 1999

De Beaupré, Mario.: Archeology of elegance : 1980-2000, 20 ans de photographie de mode, SCHIRMER/MOSEL 2002

Newton, Helmut.: Work, TASCHEN 2001

Richardson, Terry.: Terryworld, TASCHEN 2004

Oliva, Alberto, Angeletti Norberto, Wintour, Anna & Klein, Steven.: In Vogue: The Illustrated History of the World's Most Famous Fashion Magazine, RIZZOLI 2006

Eco, Umberto.: Dějiny krásy, ARGO 2005

Internet

Oficiální webové stránky fotografa Stevena Kleina:

www.stevenkleinstudio.com

Teeman, Tim: článek „A cut above the rest“ o Stevenu Kleinovi z roku 2007, dostupný na: http://entertainment.timesonline.co.uk/tol/arts_and_entertainment/visual_arts/article1310737.ece

Dumenco, Simon: článek „Fashion Photographer Seeks Models/Celebrities for a Little Rough Play“ a rozhovor se Stevenem Kleinem z roku 2004, dostupný na: http://nymag.com/nymetro/shopping/fashion/features/n_10371/

Bagley, Christopher: článek „Domestic Bliss“ o módním editoriału Brada Pitta a Angeliny Jolie pro časopis W z roku 2005 dostupný na: http://www.wmagazine.com/celebrities/archive/brad_pitt_angelina_jolie

REJSTŘÍK NÁZVŮ A JMEN

American Life, 27
Antonioni Michelangelo, 23
Arbus Diane, 7
ARTISTS + MANAGEMENT, 20
Avedon Richard, 10
BEAST, 27
BED, 30
Bono Vox, 21
Botticelli Sandro, 38
Bowie David, 21
Calvin Klein, 8, 11, 12
Confessions On A Dance Floor, 31
Corbijn Anton, 31
COYOT, 29
Crawford Cindy, 11
časopis W, 27, 31, 63
Demarchelier Patric, 12
Depeche Mode, 31
DETAILS, 16, 26
Dior Christian, 8
Dolce Domenico, 12, 14, 15
Dolce & Gabbana, 12, 14
Domestic Bliss, 24, 63
Dsquared2, 9
Elle, 11
Evangelista Linda, 11
funkcionalismus, 11
Gabbana Stefano, 12, 14, 15
Gaultier Jean Paul, 31
Gere Richard, 11
GQ, 11
Greenwich Street, 19
Hamza Sharif, 7, 19
Hard Candy, 33
Harper's Bazaar, 11, 12
Hirst Damien, 21
Interview, 11
John Elton, 21
Jolie Angelina, 24, 26, 63
Kismaric Susan, 8
Klein William, 10
Klubu rváčů, 8
L'Uomo Vogue, 21, 22, 23, 31
LaChapelle David, 12, 63
Lalli Joe, 19
Leibovitz Annie, 15
Lindbergh Peter, 11, 63
Madonna, 7, 9, 12, 27, 29, 30, 31, 32, 33
Manhattan, 19
Marie Claire, 11
Meetpacking District, 19
Meisel Steven, 12, 15
MOMA, 8
Monroe Marilyn, 27
Moss Kate, 21
Mr. and Mrs. Smith, 23
Munkácsi Martin, 10
New Hero, 21
Newton Helmut, 11, 63
Norton Edward, 21
Paltrow Gwyneth, 21
Pier 59, 15
Pirelli, 11
Pitt Brad, 8, 16, 17, 21, 22, 23, 24, 26, 33, 63
Prince, 21

PULSE, 27
QUEEN, 29
Ralph Lauren, 11, 12
Rhode Island School of Design, 8
Richardson Terry, 8, 13, 63
Ritts Herb, 11
Rolling Stone, 11
Rolling Stones, 21
Stern, 11
Steven Klein Studio, 19,20
studio BOX, 18
Surveillance, 23
Teeman Tim, 7, 63
Teller Jurgen, 13
Testino Mario, 15
Tillmans Wolfgang, 13
Trója, 21
Turlington Chriaty, 11
U2, 21
Valentino, 12
Vanity Fair, 11, 12
Versace, 12
VOGUE, 7, 8, 10, 11, 12, 21, 31, 34, 63
Warhol Andy, 12
Weber Bruce, 8, 11
Wintour Anna, 8, 63
X-STaTIC PRO=CeSS, 23, 31, 40
Zvětšenina, 23